

Fills de la ciència

En Ramon Llull i en Ferran Morell són dos savis col·legues mallorquins nascuts en el mateix redol illenc, separats per un caramull de segles.

JOAN CELIÀ

Ferran Morell. Nascut a Mallorca, viu i treballa de metge a Barcelona.

Albenya és un dels degotissos de l'illa, una contrada antiga terra endins, a la muntanya màgica de Cura. Degotissos. Què indica aquesta paraula tan autòctona que frega la *cumbaiana* obscenitat lèxica de qualsevol nen escolta llançat a diumengera espeleologia? Els degotissos de les coves mil·lenàries són calendaris de pedra on s'acumulen silenciosament els segles. Les estalactites romanen al sostre revelant l'antiguitat del recinte. El camp d'Albenya integra la memòria filosofal més remota de l'illa. Just a devora, en una partió d'argiles que es diu la Mata, fa un caramull de segles que hi va habitar el Ramon Llull, que era com l'Umberto Eco d'avui dia, però molt més enciclopèdic i menys presumptuós. En Ramon fou un dinosaure màgicament neuronat, patològic i solitari, que tenia la ment en etern viatge astral envers la veritat d'emboirínades hipòtesis divines i humanes.

La comarca d'Albenya va ser el bessó tel·lúric de l'illa, com l'amor dels amants del Huston en *Passeig per l'amor i la mort*. Recordeu l'analogia? Dues tórtoras medievals partien del cor de la terra per anar a vessar el seu amor sublim a dins la mar blava. El coneixement de Ramon Llull efectua un traveling semblant. Neix a la Mata i llavors viatja envers la costa, "de boca en boca" o embolicat dins venerables còdexs críptics i papirs aventurers. La ciència és una infecció més agosarada que l'amor. Els joves oceanòfils d'en Huston moren abans de l'existencial orgasme. Els coneixements d'en Llull aconsegueixen culminar l'universal trajecte. Ara per ara la seva filosofia és una escola de pensament que conviu pacíficament amb els clàssics i sobreviurà el *cyberpunk* amb endeutada placidesa.

En Ferran Morell neix al redol d'en Llull. Ambdós són pares i fills de la ciència. El saber exigeix dels seus pupils una sotmesa dedicació incestuosa. En Llull llaurà el terreny de la filosofia. En Ferran és doctor en medicina —branca empeltada recentment d'aquell vell arbre matussalèmic— i productor executiu del Departament de Pneumologia de l'Hospital de la Vall d'Hebron de Barcelona. El 1990 propicià el primer trasplantament de pulmó de l'estat espanyol. També fou membre de l'equip mèdic, de 4 persones, que dirigí l'assumepte

barceloní de la soja. Entre el 1981 i el 1987 es descobrí que cada any sorgien a Barcelona brots epidèmics d'asma que en alguns casos arribaven a ser mortals. L'equip Morell observà —després de confeccionar infinites estadístiques— que quan arribava un vaixell carregat de soja i el vent de llevant entrava directament dins la ciutat es registraven més de 300 urgències respiratòries per hora. Aquells vaixells provinents dels EUA o del Brasil descarregaven la farina amb tubs xucladors que escampaven núvols de polsina pertot arreu i allò era el detonador dels asmàtics.

L'equip d'asma de Barcelona, amb Antó, Morell i d'altres especialistes, acaba de publicar la seva investigació del cas soja en un article titulat *Preventing asthma epidemics due to soybeans by dust-control measures*, que surt al *New England Journal of Medicine*, una de les revistes mèdiques més prestigioses del món. Per comprendre'n la rellevància hi ha prou amb saber que l'impacte de les revistes mèdiques es mesura de zero a vint-i-tres i que *Medicina Clínica* —la més coneguda a Espanya— puntua 0,135, mentre que *New England Journal of Medicine* té un impacte 200 vegades més gran.

En Ferran va créixer com un *gentleman* anglès. Potser perquè era un jove molt *sportif* (i el tòpic diu que la juvenesa britànica té una mà al rosbif i l'altra al pal de criquet) o potser perquè té un elaborat sentit de l'humor que mai no ofèn, perquè incideix en el teixit de la conversa com un bisturí ben desinfectat. Quan era un nen passava els estius reclòs a Albenya i recorria els camins de Randa en incansable bicicleta. Allà tot són carreterones estretes costa amunt, per la muntanya abrupta plena de presagis esotèrics. Randa és un poblet diminut amagat al replegament de les roques de Cura, que tenen al cim un monestir de monjos solitaris. És clar que avui dia ja no viuen tan aïllats. Els frares s'han deixat vèncer per certa cobdícia botiguera i ho comercialitzen tot: lloguen les cel·les de la meditació als excursionistes, hi tenen un restaurant ple de rendible germanor i venen unes horripilants estatuetes *kitsch* de la Mare de Déu de Cura (sembla una possessa *underground*), rosaris *fosfy* i estampetes almodovarianes de boja santera.

En la seva juvenesa en Ferran mai no tengué escrúpols de classe i la prova és que viatjà a Alemanya per a contribuir a l'esclafit expansiu econòmic de la formiga Adenahuer. “Supòs que eren els meus disset anys. Jo estava aquí tancat, i veure un altre món sempre era una cosa curiosa. Vaig anar per cercar feina i de l'únic que n'hi havia era de picapedrer. Construïrem una residència d'estudiants per a jesuïtes”. En tornar de l'Alemanya en expansió, amb calls de doble sostre a les mans, en

“Jo he canviat molt des que me'n vaig anar de Mallorca a Barcelona. M'he convertit en algú que ho racionalitza tot cap a la ciència.”

Ferran va veure que al cap i a la fi li interessava més estudiar que seguir amb els treballs manuals i començà medicina.

I ara un capítol festiu: diuen les males llegendes que, tot d'una que posà espatlles, va ser vist en actitud claríssimament procreadora per la zona de Peguera, que és una platja turística del sud-oest de l'illa de Mallorca. Aleshores estava alegrement poblada d'estrangeres nòrdiques acabades d'arribar dels fiords. En Ferran exercia el noble art de picador. Les més frívoles cròniques del turisme mallorquí dels anys 60 assenyalen que en aquells anys era fàcil engalipar les noies vàndales, les quals estaven molt fartes dels costums eròtics glaçats dels seus homes *bergmanians* i arribaven a l'illa prou desganades, ansioses de tastar la calidesa de les vànoves mediterrànies.

Qui sap si dins aquella voràgine color de rosa es podia trobar una mica d'amor o si tot era una aventura esporàdica a contra rellotge. “Jo crec que hi eren les dues coses”, diu en Ferran. “D'una banda allò era un quedar bé davant els companys i de l'altra delatava un cert *donjuanisme*, però a la llarga o a la curta jo crec que sempre hi havia una certa estimació.”

Abans d'entrar de ple a la medicina, en Ferran va ser cantant i guitarrista dels *Cheaking-ones* i es va fer un fart de fer *bolos* a hotels i

discoteques, durant les mítiques nits de *blanco satén* a vorera de mar. Llavors sentí la hipocràtica trucada o, si voleu, una irrefrenable atracció cap a la bata blanca. "Jo crec que hi varen influir bastants coses i potser la més interessant és que fer medicina vol dir ajudar els altres, en cert sentit jesuític que crec que tenc i que porta una gran dosi de solidaritat."

La seva dona és l'arquitecta Rossina Gallego, amb qui ha tengut dos fills. Sembla com si la ciència donés tot el sentit a la seva existència. "Probablement sí que ens ocupa completament", admet ell. "Jo he canviat molt des que me'n vaig anar de Mallorca a Barcelona. Com diu na Rossina, no tenc res a veure amb l'individu que va conèixer. M'he convertit en algú que ho racionalitza tot cap a la ciència. És molt difícil parlar amb mi amb expressions com 'em sembla', 'potser sí'... perquè arriba un moment, quan has treballat científicament, que una cosa que no està ben demostrada no te la creus, ja no forma part de la teva vida."

El 1987 en Ferran i tres col·laboradors més decidiren iniciar els tràmits que finalment conduirien a la realització del primer trasplantament de pulmó de tot l'estat. "El 1986 vaig llegir la primera publicació sobre el tema. Anàrem a Toronto, tot començant la coordinació, demanàrem els permisos per poder fer les tasques de prova i finalment dur a terme la

"No he tengut gaires problemes amb aquest tema, en el sentit que, com tothom, no sé si existeix déu. Sí que he comprovat que la religió ha estat socialment injusta amb les classes menys afavorides."

primera operació l'agost de 1990, quatre anys després de començar a estudiar el tema". A més dels quatre pioners, en l'acte quirúrgic de trasplantament participaren unes trenta persones, entre metges, infermeres i d'altres. Aquesta jornada de quiròfan val tres milions de pessetes i s'ha de comptar un altre tant pels preparatius i tractament postoperatori. Actualment l'equip Morell ha aconseguit igualar, quant a normalitat en els programes de trasplantaments, les estadístiques de l'estranger. Tres anys després del trasplantament sobreviuen un 52% dels traspulmonats. "No és que això sigui una meravella —diu en Ferran Morell— però s'ha de tenir en compte que és gent que molt a la curta estaria en greu perill. Sabem que ens trobem en una etapa inicial, que ens ha tocat fer-la i que probablement d'aquí a uns 10 anys haurem tret medicaments nous que garantirán un major èxit."

Pel doctor Morell és possible desenvolupar una feina tan carregada de responsabilitat si es conviu amb gent entusiasmada. Fa poc que ha acabat un treball de divulgació amb Gabriel Sampol, un dels seus col·laboradors habituals de l'Hospital de la Vall d'Hebron. "És un llibre que vàrem fer en principi perquè el malalt va molt despistat en el tema de l'asma. Com que vol curar-se de totes totes, a vegades segueix tractaments raríssims i és aquí on l'enganyen certs curanderos amb mètodes poc ortodoxos". El llibre fou concebut per orientar l'asmàtic. Va dirigit al mateix malalt i al metge de capçalera.

A vegades em demano si els científics treballen en col·laboració amb els déus o si han hagut de pegar colzada a la religió per fer lloc a les seves concepcions, però en Ferran Morell no ho dubta ni un instant: "No he tengut gaires problemes amb aquest tema, en el sentit que, com tothom, no sé si existeix déu. Sí que he comprovat que la religió ha estat socialment injusta amb les classes menys afavorides. Si bé la religió és una boníssima filosofia que ensenya el bé, és a dir, el comportament social i solidari, després s'ha demostrat històricament que la major part de la jerarquia eclesiàstica es posa al costat dels poderosos i oblida el que predicava Jesucrist. En tot cas, si no existís la religió, caldria inventar-la perquè el que predica està realment bé i sempre és bo que la gent ho escolti de tant en tant."

Què li diria al Ramon Llull si un dia se'l trobàs pel camí del comercialitzat Puig de Randa, amb un brot de romaní filosofal a la mà, disposat a romandre tota la nit a la santa hostatgeria dels frares almodovarians del cim? "L'únic que se m'acudiria, després de saludar-lo amb un 'uep, com va hermano?', seria manifestar-li la meva consideració per la seva saviesa, que va ser admirable."

Raphel Pherrer